

ISSN 1512-6412=Agroznane

АГРОЗНАЊЕ

Agro-knowledge Journal

University of Banjaluka, Faculty of Agriculture

Vol. 10., br. 4. 2009.

Телефон: (021) 312 390
Телефакс: (021) 312 280
E-mail: agropub@blic.net
Web: www.agrozn.net

АГРОЗНАЊЕ

Agro – knowledge Journal

University of Banjaluka

Faculty of Agriculture

Agroznanje, vol. 10., br. 4. 2009.

ИЗДАВАЧ - PUBLISHER

Универзитет у Бањалуци
ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ
University of Banja Luka, Faculty of
Agriculture

Телефон: (051) 312 390
Телефакс: (051) 312 580
E-mail: agrobl@blic.net
Web: www.agric.rs.sr

Бања Лука, Република Српска, Булевар војводе Петра Бојовића 1А
Banja Luka, Republic of Srpska, Bulevar vojvode Petra Bojovica 1A

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
MANAGING EDITOR

Доц. др Миланка Дринић
Doc. dr Milanka Drinic

РЕДАКЦИОНИ ОДБОР
EDITORIAL BOARD

Академик, проф. др Васкрсија Јањић
Academician Prof. Dr. Vaskrsija Janjic

Академик, проф. др Миливоје Надаздин
Academician Prof. Dr. Milivoje Nadazdin

Проф. др Никола Мићић
Prof. Dr. Nikola Micic

Проф. др Драган Микавица
Prof. Dr. Dragan Mikavica

Проф. др Гордана Ђурић
Prof. Dr. Gordana Djuric

Проф. др Ђорђе Гатарич
Prof. Dr. Djordje Gataric

Проф. др Драгутин Мијатовић
Prof. Dr. Dragutin Mijatovic

Проф. др Драгутин Матаругић
Prof. Dr. Dragutin Matarugic

Проф. др Миле Дардић
Prof. Dr. Mile Dardic

Проф. др Илија Комљеновић
Prof. Dr. Ilija Komljenovic

Проф. др Гордана Илић
Prof. Dr. Gordana Ilic

Проф. др Стево Мирјанић
Prof. Dr. Stevo Mirjanic

Проф. др Мирослав Богдановић
Prof. Dr. Miroslav Bogdanovic

Проф. др Јово Стојчић
Prof. Dr. Jovo Stojcic

Проф. др Анка Поповић Врањеш
Prof. Dr. Anka Popovic Vranjes

Проф. др Мића Младеновић
Prof. Dr. Mica Mladenovic

Проф. др Васо Бојанић
Prof. Dr. Vaso Bojanic

Проф. др Михајло Марковић
Prof. Dr. Mihajlo Markovic

УРЕДНИК
EDITOR

Дипл. инж. Јелена Марковић
Jelena Markovic, B.Sc.

ТЕХНИЧКО УРЕЂЕЊЕ И ШТАМПА
TECHNICAL EDITING AND PRINTING

GRAFOMARK, LAKTAŠI

Часопис „Агрознање“ се цитира у издањима CAB International Abstracts
The Journal „Agroznanje“ is cited in CAB International Abstracts

САДРЖАЈ / CONTENTS

Nikola Mičić, Gordana Đurić, Miljan Cvetković, Dajana Lukić Anatomical Histological and Chemical Properties of the Young Bearing Wood's Organs and Tissues in Apple	5
Anatomsko-histološka i hemijska svojstva organa i tkiva mladog rodnog drveta jabuke	
Danijela Kondić, Nikola Mičić Microsporogenesis in Triticale (× <i>Triticosecale</i> Wittmack)	21
Mikrospermatogeneza kod tritikalea (× <i>Triticosecale</i> Wittmack)	
Сања Радоњић, Снежана Хрнчић The Black Fig Fly <i>Silba adipata</i> McAlpine (Diptera, Lonchaeidae), a Little Known Fig Pest in Montenegro	31
Црна смоквина мува <i>Silba adipata</i> McAlpine (Diptera, Lonchaeidae) мало позната штеточина смокве у Црној Гори	
Данијела Кондић Quantitative Indicators of Productivity of Triticale (× <i>Triticosecale</i> Wittmack) in Agroecological Conditions of Banja Luka	41
Квантитативни показатељи продуктивности тритикалеа (× <i>Triticosecale</i> Wittmack) у агроеколошким условима Бања Луке	
Вишња Милеуснић, Бранка Лазић, Вида Тодоровић Genetical Resources in Organic Agriculture as a Factor of Rural Development	51
Генетички ресурси у органској производњи као фактор руралног развоја	
Tatjana Popović, Slavko Mijović, Radmila Pajović The Substance of Nitrogen, Phosphorus and Potassium in Leaves of the Vine "Vranac", Depending of the Sort of Fertilizer, in the Comparative Conditions of Irrigation or Non-irrigation	59
Sadržaj azota, fosfora i kalijuma u lišću sorte vranac u zavisnosti od vrste dubriva u uslovima navodnjavanja i nenavodnjavanja	
Небојша Гуџић, Миролуб Аксић, Небојша Делетић, Славиша Гуџић Magnesium and Potassium Content Dynamism and K/Mg Ratio in Vine Leaves	67
Динамика садржаја магнезијума и калијума и њихов однос у листу винове лозе	
Saša Barać, Bojana Milenković, Milan Biberdžić, Aleksandar Đikić Quality of Work of Separation Devices in Combining of Buckwheat by Combines in Agroecological Conditions in Northern Kosovo and Metohia	73
Квалитет рада сепарационих органа при комбајнирању хељде комбајнима у агроеколошким условима северног Косова и Метохије	
Jelena Damjanović, Bogoljub Zečević, Radiša Đorđević, Goran Todorović, Mladen Đorđević Influence of Seed Age on Quality of Pepper (<i>Capsicum annum</i> L.) and Cucumber (<i>Cucumis sativus</i> L.)	81
Утицај старости на квалитет семена паприке (<i>Capsicum annum</i> L.) и краставца (<i>Cucumis sativus</i> L.)	
Бобан Јашовић, Јован Стојковић, Милинко Миленковић, Божидар Милошевић, Зоран Илић The Influence of Mineral Food with Buffer Effect on Production Results of Fattening the Lambs	87
Утицај минералне смеше са пуферним дејством на производне резултате јагњади у тову	

Небојша Савић, Драган Микавица, Зоран Марковић, Драгутин Матаругић Influence of Water Temperature and Energy Values of Nutrients on Mass Growth of Rainbow Trout (<i>Oncorhynchus mykiss</i>, Walbaum, 1792) Grown in Cages	93
Утицај температуре воде и енергетске вриједности хранива на раст масе дужичасте пастрмке (<i>Oncorhynchus mykiss</i> , Walbaum, 1792) гајене у кавезима	
Zvonko Spasić, P. Ranić, Božidar Milošević, I. Đorđević, Nikola Stolić Analyses of Quantitative Characteristics of Lactation of Simmental Cows Breed Population Based on Year of Production in Municipality Leskovac Territory	107
Анализа квантитативних особина лактација популације крава сименталске расе по годинама производње на територији општине Leskovac	
Sladan Rašić, Mica Mladenović, Nebojša Nedić, Aleksa Božičković, Saša Milosavljević Analysis of Development and Efficiency of Some Selection Lines of Honey Bee in West Serbia	115
Анализа развоја и продуктивности неких селекцијских линија медоносних пчела у западној Србији	
Valentina Simeonova, Mica Mladenović The Morphometric Traits of Authentic Honeybee Race from Central Kosmet Region	121
Морфометријске карактеристике медоносне пчеле аутохтоне расе са подручја централног Космета	
Бојидар Милошевић, Милинко Миленковић, Зоран Илић, Звонко Спасић, Никола Столић Double Standards in Rural Development Approach in Kosovo and Metohia on Example of Animal Production	129
Двоструки стандарди у приступу руралном развоју Косова и Метохије на примеру сточарске производње	
Сретен Јелић, Драгић Живковић, Синиша Братић Agricultural Husbandry in Function of Cattle Raising and Production in Local Communities	137
Пољопривредна газдинства у функцији развоја сточарства и сточарске производње локалне заједнице	
Саша Тодоровић, Ивана Ивков, Михајло Мунђан, Александар Стојановић SWOT Analysis in the Function of Enhancing Competitiveness of Family Farms	143
SWOT анализа у функцији унапређења конкурентности породичних газдинстава	
Стево Мирјанић, Александар Остојић, Жељко Вашко, Љиљана Дринић, Гордана Роквић, Весна Мрдаљ The Development Possibilities of Small and Middle Enterprises and Entrepreneurship in Municipalities of Nevesinje, Šekovići and Ribnik	149
Могућности развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у општинама Невесиње, Шековићи и Рибник	
Biljana Radojičić, Dragutin Matarugić, Đorđe Savić, Dragan Kasagić, Darko Despotović Prevention of Productive Diseases in Dairy Cattle	159
Профилактика продуктивних болести високомлечних крава	
Tatjana Pandurević, Nenad Đorđević, Miroslav Lalović, Vesna Milić, Bojana Ristanović Important Nutrients Source of Herbs in Contemporaneously Food of Domestical Animals	171
Значај хранива биљног порекла у савременој исхрани домаћих животиња	
Ramiz Salkić, Mehdi Selimović Bacillariophyta as the Water Quality Biological Indicator the Watercourses Assessment	179
Bacillariophyta као биоиндикатори у процени квалитета вода текућа	
Упутство ауторима	193

SWOT анализа у функцији унапређења конкурентности породичних газдинстава

Саша Тодоровић¹, Ивана Ивков²,
Михајло Мунђан³, Александар Стојановић⁴

¹Пољопривредни факултет, Земун, Србија

² Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, Београд

³ Пољопривредни факултет, Земун, Србија

⁴ Завод за пољопривреду "Стиг", Пожаревац, Србија

Резиме

Процес прилагођавања породичних газдинстава захтевима модерне тржишне економије увелико је у току. Њихов опстанак директно је повезан са способношћу да учествују како на националном тако и на глобалном тржишту. Међутим, приступ тржишту имају само конкурентни учесници, тачније они који своје ограничене ресурсе користе ефикасно, и који престано улажу у нова знања, иновације, савремену технологију, опрему и маркетинг. Циљ рада је да се дефинишу и применом SWOT анализе ближе испитају пословна ограничења и потенцијали породичних газдинстава наводећи њихове Предности (Strengths), Слабости (Weaknesses), Могућности (Opportunities) и Претње (Threats). Резултати истраживања показују да је на овај начин могуће отклонити ограничења у пословању породичних газдинстава, поспешити њихову профитабилност, унапредити конкурентност и одржати позиције на тржишту у условима све јаче конкуренције.

Кључне речи: конкурентност, породична газдинства, SWOT анализа.

Увод

У модерној тржишној економији, коју карактерише отвореност и интеграције, конкурентност има доминантну улогу. Пољопривреда Републике Србије је потенцијално конкурентна али је и даље у процесу транзиције. У складу са тим, приоритет се придаје јачању улоге породичних газдинстава путем унапређења њихове конкурентности, како би се одговорило на све веће изазове убрзане глобализације. Како истичу Мунђан и Живковић (2004), способност да се успешно прилагоди променама окружења је најважнији услов који утиче на успех или неуспех у систему слободног тржишта. Дакле, опстанак породичних газдинстава директно је повезан са способношћу да учествују како на националном тако и на глобалном тржишту. Међутим,

приступ тржишту имају само конкурентни учесници, тачније они који своје ограничене ресурсе користе ефикасно, и који непрестано улажу у нова знања, иновације, савремену технологију, опрему и маркетинг. Бити конкурентан, заправо значи бити посвећен сталном унапређењу и бити спреман на промене. Према **Портеру (1980)** постоји пет сила које одређују снагу конкуренције (Сл. 1.).

Сл. 1. Портерових 5 сила (*Porter's Five Forces*)

Улога власника породичног газдинства је да препозна те прилике и претње када се појаве и пронађе начин како да на њих најбоље одговори.

Материјал и метод рада

Предмет истраживања су породична газдинства лоцирана у равничарском подручју Републике Србије. Изабрана су она која тренутно опстају на тржишту, али која с обзиром на врло динамичне промене у области пољопривреде, у блиској будућности лако могу постати неконкурентна.

Anandajayaskeram (1997) наводи да је крајњи циљ истраживања пољопривреде и природних ресурса, развијање погодних препорука за циљну групу пољопривредних произвођача. Имајући то у виду, циљ овог рада је да се дефинишу и применом SWOT анализе ближе испитају пословна ограничења и потенцијали породичних газдинстава, наводећи њихове Предности (Strengths), Слабости (Weaknesses), Могућности (Opportunities) и Претње (Threats).

Резултати рада и дискусија

Може се констатовати да посматрана породична газдинства могу идентификовати природне услове као предност у производњи (Таб. 1.). Претњу једино могу представљати сушни периоди. Међутим, увођењем система за наводњавање могуће је превазићи овај проблем, а истовремено и додатно повећати ефикасност пољопривредне производње.

Функционисање газдинства у великој мери зависи како од квалитета тако и од квантитета хуманих ресурса. У том смислу као слабост се истиче низак степен (формалног) образовања и недостатак радне снаге на газдинству у сезони извођења радова што све скупа може представљати препреку његовом успешном функционисању. Део ових проблема може се отклонити едукацијом и ангажовањем сезонске радне снаге. Међутим, велики проблем представља недовољна стручност тако ангажованих радника за обављање послова у пољопривреди.

Таб. 1. SWOT анализа посматраних газдинстава (*SWOT analysis*)

ПРЕДНОСТИ (<i>STRENGTHS</i>)	СЛАБОСТИ (<i>WEAKNESSES</i>)
<p>Повољни природни услови</p> <p>Дугогодишње искуство</p> <p>Марљивост</p> <p>Породични рад</p> <p>Величина поседа</p>	<p>Низак степен (формалног) образовања</p> <p>Недостатак радне снаге на газдинству у сезони извођења радова</p> <p>Недовољна стручност сезонске радне снаге</p> <p>Застарела механизација и неадекватни грађевински објекти</p> <p>Просечни приноси</p> <p>Споро мењање застарелих навика</p> <p>Монополска позиција добављача и купаца</p> <p>Цикличан прилив средстава</p>
<p>Увођење система за наводњавање</p> <p>Едукација</p> <p>Увођење савремене технологије производње</p> <p>Активирање развојних потенцијала</p> <p>Диверзификација прихода и активности</p> <p>Приступ институционалној подршци</p>	<p>Сушни периоди</p> <p>Стални раст цена инпута на светском и домаћем тржишту</p> <p>Недовољна контрола квалитета инпута за пољопривредну производњу</p> <p>Улазак нове конкуренције на тржиште</p> <p>Све захтевнији потрошачи</p> <p>Недовољно развијено и нестабилно финансијско тржиште</p>
МОГУЋНОСТИ (<i>OPPORTUNITIES</i>)	ПРЕТЋЕ (<i>THREATS</i>)

Слабост свакако представља застарела механизација и неадекватни грађевински објекти.

Када је у питању величина поседа, посматрана газдинства су изнад просека Републике Србије, што је свакако предност. Међутим, остварују просечне приносе. То је последица тога што њихови власници и поред дугогодишњег искуства споро мењају застареле навике чиме им је напредак успорен. Могућност за превазилажење овог проблема представља едукација у примени и примена адекватних агротехничких мера. Дакле, опасности за ова газдинства пре свега могу представљати сопствене слабости, а не толико снага конкурената.

Посматрана породична газдинства у свом пословању наилазе на бројне тешкоће, везано за обезбеђење потребних инпута и продају производа.

Слабост представља углавном монополска позиција добављача у односу на газдинства. Сва посматрана газдинства неопходне инпуте за пољопривредну производњу набављају индивидуално, тако да ни једно од њих не остварује попуст у цени на већу количину. При томе се куповине најчешће обављају код локалног трговца, где су цене по правилу више од цена у већим продајним местима. Осим тога, као последица углавном цикличног прилива средстава, куповине се не обављају унапред, већ у моменту када је неопходно или на одложено. Ово су очигледни разлози смањене конкурентности посматраних газдинстава.

Када је продаја пољопривредних производа у питању, купци су ти који диктирају цене и одложено плаћање, тако да власници газдинстава углавном немају много избора.

Претњу из окружења представља и стални раст цена инпута на светском и домаћем тржишту, као и недовољна контрола квалитета инпута за пољопривредну производњу. Осим тога, претњу може представљати улазак нове конкуренције на тржиште, посебно ако су то предузетници који немају искуство у пољопривредној производњи, али који зато следе савете стручњака за пољопривреду, тако да по правилу постижу боље резултате него већина традиционалних газдинстава. С друге стране као претње из окружења могу се навести и све захтевнији потрошачи, али и недовољно развијено и нестабилно финансијско тржиште.

Могућности за унапређење положаја треба тражити у неискоришћеним развојним потенцијалима, диверзификацији прихода и активности, приступу институционалној подршци.

Закључак

На основу резултата спроведеног истраживања може се закључити да је применом SWOT анализе могуће отклонити ограничења у пословању породичних газдинстава, поспешити њихову профитабилност, унапредити конкурентност и одржати позиције на тржишту у условима све јаче конкуренције.

Литература

1. *Anandajayasekeram, P. (1997): Farming Systems Research: Concepts, Procedures and Challenges. Journal for Farming Systems Research - Extension. Vol. 7. No 1. Tuscon, Arizona. USA.*
2. *Мунђан, П., Живковић, Д., (2004): Менаџмент рада и производње у пољопривреди. Пољопривредни факултет Земун. Београд.*
3. *Porter, M. E., (1980): Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. The Free Press. New York. (Republished with a new introduction, 1998.).*
4. *Стратегија развоја пољопривреде Србије (2005): Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије. Београд.*

SWOT Analysis in the Function of Enhancing Competitiveness of Family Farms

Sasa Todorovic¹, Ivkov Ivana²,
Mihajlo Muncan.³, Aleksandar Stojanovic⁴

¹ Faculty of Agriculture, Beograd, Serbia

² Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management of the Republic of Serbia, Belgrade

³ Faculty of Agriculture, Beograd, Serbia

⁴ Institution for Agriculture "Stig", Pozarevac, Serbia

Summary

The process of adjustment of family farms to demands of a modern market economy is largely under way. Their survival is directly linked with the capability to participate in the national as well as in the global market. However, only the most competitive producers have market access, rather those which effectively use its own limited resources and continually invest in new knowledge, innovation, modern technology, equipment and marketing. The objective of this study is to define and with use of SWOT analysis closer examine businesses limitation and potentials of farms indicating their Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats. The presented results of this study suggest that is possible in this way eliminate limitation in their operations, increase profitability, enhance competitiveness and keep up a position in the market in conditions of more competition.

Key words: competitiveness, family farms, SWOT analysis.